

TRIBUNA

## **PBI: Fent visible la intrahistòria de les persones que lluiten per la pau**

**Virginia Mazuela Coll**

Brigadista, PBI Colòmbia, PBI Estat Espanyol

Fa 35 anys que PBI obre espais per a la pau, acompanyant persones defensores de drets humans que estan amenaçades per la feina que fan. Avui dia hi ha voluntariat internacional de PBI a Colòmbia, Guatemala, Hondures, Mèxic, Indonèsia, Nepal i Kènia. Aquest treball sobre el terreny es complementa necessàriament des dels catorze grups nacionals de PBI, la tasca fonamental dels quals és construir una xarxa de suport i assistència que es posa en marxa quan les persones acompanyades reben amenaces o fustigació. Aquest mecanisme assegura que diplomàtics, integrants de govern i altres personalitats reconegudes pressionin els presumptes autors de violacions de drets humans o les autoritats locals amb l'objectiu de prevenir -ne l'abús.

Aquestes esquerdes per a la pau que obren els i les defensores als seus propis països són petites al principi però s'eixamplen amb la presència i el focus internacional. PBI acompanya la història -amb minúscula, el que Unamuno va anomenar la intrahistòria - dels marginats que lluiten per canviar la Història -amb majúscula-.

A tall d'exemple, els qui han protagonitzat els titulars dels Acords de Pau a Colòmbia han estat el president Santos i el comandant de les FARC Timochenko, però els qui faran possibles els acords són aquells que durant dècades han apostat per una resolució no armada i no violenta, i han arriscat la seva vida dia rere dia: els defensors i defensores de drets humans, les comunitats camperoles que volen viure fora del conflicte i proposen alternatives de protecció comunitària creatives, respectuoses amb la vida (la pròpia, la de les futures generacions i la del medi en el qual viuen). Aquelles persones que han humanitzat el conflicte i ens han recordat que hem d'exigir respecte

pels drets humans fins i tot en èpoques de guerra, que no es pot involucrar un civil en els operatius. I això malgrat que en un país com Colòmbia 8 de cada 10 morts a causa del conflicte han estat, precisament, civils. Negociadors, Comandants, Presidents s'escriuen amb majúscula i amb noms propis; víctimes, desplaçats... s'escriuen amb minúscula, sense noms propis i, generalment, darrere d'una xifra.

**“ Negociadors, Comandants, Presidents  
s'escriuen amb majúscula i amb noms propis;  
víctimes, desplaçats... s'escriuen amb  
minúscula, sense noms propis i, generalment,  
darrere d'una xifra ”**

A PBI volem que s'escoltin els que donen veu a aquests col·lectius; que les pàgines, els llibres i els volums dels qui estan documentant les agressions es llegeixin a les institucions adequades, i que cobrin un significat que torni als éssers estimats de les víctimes la raó de la desraó, que torni l'esperança a les seves comunitats i que doni ànims als més joves. Per això cadascuna i cadascun dels més de mil brigadistes que han format part de PBI en aquests 35 anys és portador de moltes històries de vida de la intrahistòria. Aquestes persones no surten habitualment als mitjans i, si ho fan, el seu relat ha estat tergiversat per alguna raó. El voluntariat de PBI sí que coneix la seva història i sent l'obligació de donar-la a conèixer, de parlar; de relatar les vivències i lluites com les de l'Hilma, el Luis Eduardo, l'Enrique, el Ramiro, la Brígida... els noms de la intrahistòria.

No hi ha brigadista que tingui dubtes sobre el concepte de “resiliència” perquè els nostres fabricants d'intrahistòria donen sentit cada dia a aquesta paraula, convertint la mort en vida, en dignitat i en aprenentatge, tal com va passar el 21 de febrer de 2005 amb l'assassinat i esquarterament de Luis Eduardo, juntament amb set persones més, tres dels quals eren nens i nenes. Al cap de poques setmanes d'aquella matança, la història de resistència i d'agressions a la Comunidad de Paz de San José d'Apartadó es

va multiplicar als quatre cantons del planeta: organitzacions civils, parlamentaris, ministeris d'exterior, oficines de Nacions Unides... Així mateix, les mentides d'Álvaro Uribe en relació amb la matança, atribuïnt-la a revenges internes de la guerrilla, van avergonyir el cos diplomàtic present a Colòmbia, conscient de la veritat en part gràcies a les intenses interlocucions mantingudes amb PBI. A més, els militars culpables han estat jutjats el 2013 i s'ha dictat una sentència emblemàtica, de vint anys de presó, que fa comprendre els mecanismes i les clavegueres de la connivència entre l'exèrcit, l'Estat i els paramilitars. Aquella matança va ser realitzada conjuntament pel Bloque Héroes de Tolová de las Autodefensas Unidas de Colombia (AUC) i les tropes de la Brigada XVII de l'exèrcit.

**“ No hi ha brigadista que tingui dubtes sobre el concepte de “resiliència” perquè els nostres fabricants d'intrahistòria donen sentit cada dia a aquesta paraula, convertint la mort en vida, dignitat i aprenentatge ”**

PBI ha acompanyat la Comunidad de Paz des del 1999, malgrat els innombrables atacs. La pregunta, aquells primers anys d'acompanyament, era obligada: quina protecció atorga PBI si continuen els assassinats? La matança de 2005 va ser un punt d'inflexió, ja que els atacs van continuar però mai amb aquella envergadura. La no-ingerència en els assumptes interns d'aquells a qui acompanyem és un principi bàsic de PBI i en aquell cas va prevaler com a criteri. Malgrat els dubtes de si havíem de quedar-nos o no, vam decidir seguir al seu costat, el camí que ells van triar. D'aquesta manera, la comunitat va continuar obrint la seva esquerra per a la pau durant els anys d'atacs més intensos, en part gràcies a la presència permanent de PBI i a la profunda feina d'incidència que es va fer. S'exigia respecte, investigació i justícia a la Brigada XVII, al ministeri de l'Interior, a la Fiscalia... No només a Colòmbia, també a Amèrica del Nord i a la Unió Europea.

Per a aquells brigadistes que acompanyaven i continuen acompanyant dia i nit els i les camperoles de San José mai no hi ha hagut dubtes sobre la pertinència de ser-hi present. No oblidaré la mirada de terror d'una nena de cinc anys quan ens va veure sortir amb les motxilles per fer el canvi de torn. Va mirar cap al turó que envoltava el poble des d'on l'exèrcit vigilava la comunitat i va dir: "No marxeu sisplau, aquesta gent continua aquí". Tampoc no oblidaré com el representant legal de la Comunidad es va amagar darrere de la brigadista quan els paramilitars van atracar el cotxe on anàvem per robar els diners de la venda del cacau. I també em va quedar gravada la cara de satisfacció del Consell Intern quan vam dir que havíem aconseguit tocs d'atenció al govern colombià d'alguns dels més influents congressistes nord-americans per la matança de 2005. I continua triomfant la resiliència quan es planifica una macrodelegació que assisteixi al vintè aniversari de la comunitat que se celebra a San Josecito i on assistiran, una vegada, tres regidors de la meva ciutat.

**“ PBI vol magnificar els actes heroics, creatius,  
que enalteixen la dignitat de l'ésser humà;  
comportaments exemplars de la gent  
desconeguda a qui acompanyem ”**

PBI, però, no ha estat només a San José; va néixer a Centre Amèrica als anys 80 on, tristament, en les últimes dues dècades els projectes s'han reobert per la crisi de drets humans que s'està vivint. Canvien els paisatges, les llengües, els colors de la pell, les sigles dels partits i els sistemes polítics però la intrahistòria d'un país sotmès a la violència política no canvia. Els comportaments humans, tan heroics com miserables, es repeteixen. El nostre cinema i la nostra literatura estan plens d'exemples semblants, se'ns relaten aquells mateixos moments en diferents llocs i diferents guerres. Qualsevol brigadista ha conegut herois com el professor que encarna Fernando Fernán Gómez a la pel·lícula *La lengua de las mariposas*, però també famílies que, quan canviava el color del poder, han apedregat l'abans estimat professor per salvar la seva vida. Comportaments idèntics es llegeixen a la *Suite française* d'Irène Némirowsky, que malgrat transcorre a

França durant la Segona Guerra Mundial descriu amb tota profunditat els diferents matisos de la por en una guerra i en una persecució. El pitjor i el millor de l'ésser humà surten en situacions de violència extrema, comportaments repetits arreu del món. No hi ha res per descobrir però PBI vol magnificar cadascun d'aquells actes heroics, creatius, que enalteixen la dignitat de l'ésser humà; comportaments exemplars de la gent desconeguda a qui acompanyem, perquè siguin exactament això, exemples, i la pau i el respecte als drets humans es facin possibles.

A cadascun d'aquests personatges resistents les persones brigadistes podrien posar-li un nom propi; persones que han acompanyat, i admirat en ocasions, amb qui fins i tot han intimat després de compartir hores, dies i setmanes.

Avui veig orgullosa com PBI continua posant el focus en les causes més emblemàtiques de cada moment i cada país, fent que sigui possible la feina dels qui lluiten per allò seu: la seva terra, la seva aigua, els seus cultius i el seu aire net; pels seus.

Fotografia: PBI Colòmbia

© Generalitat de Catalunya